

Asia: VN/30556/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi ulkomaalaislain muuttamisesta (maasta poistaminen)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ulkomaalaislain 36 b §:n 1 momentin 1) kohtaan ehdotetaan tiukennusta niin, että oleskelulupaa ei lähtökohtaisesti myönnettäisi, jos hakija ei ennen oleskelulupahakemuksen jättämistä ole oleskellut Suomessa laillisesti UlkL:n 40 §:n 1 momentin mukaisesti. Voimassa olevan lain mukaan myöntämisen estää, jos ulkomaalainen on ennen oleskelulupahakemuksen jättämistä oleskellut maassa ilman oleskeluoikeutta. Ehdotettu muutos koskisi kaikkia oleskeluluvan hakijoita riippumatta esimerkiksi siitä, onko maasta haettu aiemmin kansainvälistä suojelua.

Kolmansien valtion kansalaisia koskeva laittoman oleskelun määritelmä lisättiin ulkomaalaislain 3 §:ään hallituksen esityksellä (HE 143/2024). Muutosta perusteltiin sillä, että lainsäädännön täsmällisyys ja tarkkarajaisuus edellyttää, että ulkomaalaisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin oleellisesti vaikuttava asia määritellään nimenomaisesti. Kyseisellä hallituksen esityksellä (HE 143/2024) ulkomaalaislakiin tehtyjen muutosten johdosta laillinen oleskelu Suomessa päättyy Maahanmuuttoviraston kielteiseen oleskelulupapäätökseen. Kielteisen oleskelulupapäätöksen saaneella on kuitenkin oikeus ulkomaalaislain 13 luvun nojalla oleskella maassa valituslupaprosessin ajan. Hallitus ehdottaa nyt lausunnolla olevassa esityksessään, että kielteisen oleskelulupapäätöksen saanut eli laittomasti maassa oleskeleva ei voisi myöskään saada oleskelulupaa jättämällä Suomessa uuden hakemuksen valitusprosessin aikana.

Ulkomaalaislakiin aiemmin lisätyllä laillisen oleskelun määritelmällä sekä 40 §:n 1 momentin muutoksella on vaikutusta Kelan toimeenpanemaan asumisperusteiseen sosiaaliturvaan (Laki asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa, ns. AspSotuL (16/2019)), koska asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä sovellettaessa henkilön tulee oleskella maassa laillisesti. Jos oleskeluun vaaditaan oleskelulupa, sen on oltava voimassa. Kuitenkin jos oleskelulupaa on haettu Suomessa ja se on myönnetty, täyttyä oleskelulupavaatimus jo lupahakemuksen jättämisestä lukien. Myönteinen etuuspäätös tehdään tällöin takautuen sen jälkeen, kun tieto oleskeluluvasta on saatu. Ulkomaalaislain 36 §:n 1 momentin 1) kohtaan ehdotetulla muutoksella valitusprosessin aikana jätetyn oleskelulupahakemuksen hylkäämisestä ei siis ole vaikutusta Kelan

asumisperusteisten etuuksien toimeenpanoon. Ennen voimassa olevan oleskeluluvan päättymistä jatkolupaa ja pysyvää oleskelulupaa hakevalla ulkomaalaisella on kuitenkin oikeus asumisperusteisiin etuuksiin lupahakemuksen vireillä olon ajan oleskelun ollessa laillista hakemuksen jättöhetkellä. Jos Maahanmuuttovirasto antaa jatkolupaansa kielteisen päätöksen, päättyy myös oikeus asumisperusteisiin etuuksiin oleskeluluvan hylkäävään päätökseen, koska Suomessa oleskelu ei tämän jälkeen ole enää ulkomaalaislain mukaan laillista.

Toimeentulotukilain 27 §:n 1 momentin mukaan toimeentulotuki myönnetään Suomessa vakinaisesti oleskelevalle hakijalle tai perheelle. Oleskelun tosiasiallinen luonne selvitetään yksilöllisesti jokaisen hakijan kohdalla. Jos oleskeluun vaaditaan täysi-ikäiseltä henkilöltä oleskelulupa, sen on oltava voimassa. Toimeentulotukilain mukaan oleskelulupavaatimus täyttyy jo lupahakemuksen ollessa vireillä, jos oleskelulupaa on haettu Suomessa. Oikeutta ei kuitenkaan ole, jos henkilö on saanut täytäntöönpanokelpoisen päätöksen maasta poistamisesta. Jos oleskelulupahakemus on vireillä ja sitä on haettu Suomessa, oikeus toimeentulotukeen edellyttää kuitenkin lisäksi, että oleskelu on kokonaisuutena arvioiden vakinaista. Käytännössä näissä tilanteissa oleskelu katsottaneen kuitenkin useimmiten tilapäiseksi.

Hallitus ehdottaa myös tarkennusta ulkomaalaislain 59 §:ään niin, että oleskelulupa raukeaisi, kun Maahanmuuttovirasto tekee päätöksen ulkomaalaisen maasta karkottamisesta tai päättää oleskeluluvan peruuttamisesta. Tämä tarkoittaa, että myös oikeus Kelan asumisperusteisiin etuuksiin päättyy oleskeluluvan rautessa Maahanmuuttoviraston tekemän karkotuspäätöksen tai oleskeluluvan peruuttamispäätöksen johdosta.

Ulkomaalaislain 166 §:ään koskien EU-kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröintiä ja oleskelukortin raukeamista ehdotetaan muutosta, että oleskeluoikeuden rekisteröinti tai oleskelukortti raukeaisi, kun viranomainen tekee päätöksen ulkomaalaisen maasta karkottamiseksi. Pykälän säännöskohtaisten perustelujen mukaan oleskeluoikeuden rekisteröinnissä ja oleskelukortin myöntämisessä on kyse hallinnollisesta toimenpiteestä, joten pykälän selkeyttämisellä ei olisi merkittäviä vaikutuksia ulkomaalaisen oikeuksiin. Tältä osin Kela toteaa, että oikeus Kelan asumisperusteisiin etuuksiin päättyy EU-kansalaisten osalta karkotuspäätöksen tultua täytäntöönpanokelpoiseksi. Karkotuspäätöksen täytäntöönpanokelpoisuuteen päättyy myös oikeus toimeentulotukilain 27 §:n 1 momentin mukaiseen toimeentulotukeen. Tämän jälkeen voi tarvittaessa olla oikeus vain välttämättömään osuuteen toimeentulotuesta.

Hallitus ehdottaa lisäksi muutosta ulkomaalaislain 200 §:ään koskien karkottamispäätöksen täytäntöönpanoa muussa kuin kansainvälistä suojelua koskevassa asiassa. Pykälää muutettaisiin siten, että tehty karkottamispäätös voitaisiin panna täytäntöön aikaisintaan 30 päivän kuluttua päätöksen tiedoksiannosta. Jatkossa muutoksenhaku karkottamispäätökseen ei siis automaattisesti lykkäisi päätöksen täytäntöönpanoa valitusta käsittelevän tuomioistuimen ratkaisuun asti. Hallintotuomioistuin voisi kuitenkin hakemuksesta kieltää tai keskeyttää päätöksen täytäntöönpanon, jos päätöksestä valitettaisiin 30 päivän valitusajan sisällä.

Kuten edellä todetaan, oikeus Kelan asumisperusteisiin etuuksiin päättyy oleskeluluvan päättyessä eli kun oleskelu ei enää ole ulkomaalaislain mukaan laillista.

Paijo Arja
Kansaneläkelaitos